

Examenul de bacalaureat național 2020
Proba E. d)
Logică, argumentare și comunicare

Test 15

Profilul umanist din filiera teoretică, profilul servicii din filiera tehnologică și toate profilurile și specializările din filiera vocațională, cu excepția profilului militar

- **Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.**
- **Timpul de lucru efectiv este de 3 ore.**

I. TÉTEL **(30 pont)**

A. Írjátok le a vizsgalapra a helyes válasznak megfelelő betűt, az alábbi esetek mindegyikében. Mindegyik kérdéscsoportnál csak egyetlen helyes válasz létezik.

1. A bizonyítandó tézisre vonatkozó, bizonyítás egyik helyességének, szabályát illetően:
 - a. A bizonyítandó tézis a bizonyítás során mindvégig ugyanaz kell maradjon
 - b. A bizonyítandó tézisnek homályos fogalmakat kell tartalmaznia
 - c. A bizonyítandó tézisnek kettős értelemmel bíró fogalmakat kell tartalmaznia
 - d. A bizonyítandó tézist a bizonyítás során helyettesíteni kell
2. *Mivel minden emlős gerinces, következésképpen egyetlen emlős sem gerinctelen* következtetés:
 - a. szillogizmus
 - b. egyszerű megfordítás
 - c. átalakítás
 - d. nem teljes indukció
3. Az *oroszlán* és a *tigris* a *macskafélék* nemfogalmának a fajfogalmai. Az alábbi logikai viszony van köztük:
 - a. ellentmondásos
 - b. ellentétes
 - c. metsző
 - d. alárendeltségi
4. A *Minden bátor cselekedet dicséretreméltó tett* kijelentés logikai predikátuma:
 - a. tett
 - b. méltó tett
 - c. dicséretreméltó
 - d. dicséretreméltó tett
5. Egy helyes osztályzás ugyanazon fokán az osztályok között a következő logikai viszonynak kell lennie:
 - a. szembenálló
 - b. metsző
 - c. alárendeltségi
 - d. azonossági
6. A *kézilabda csapat* fogalma kiterjedési kör szempontjából:
 - a. üres, egyedi, elosztott, homályos
 - b. nem üres, általános, elosztott, homályos
 - c. nem üres, általános, gyűjtő, pontos
 - d. üres, egyedi, gyűjtő, pontos

7. A nem teljes indukció olyan érvelés, amely feltételezi:
- egy véges számú esettel rendelkező osztály minden elemének a vizsgálatát
 - valószínű jellegű konklúziót, akkor is, ha a premisszák igazak
 - biztos jellegű konklúziót
 - egy végtelen számú esettel rendelkező osztály minden elemének a vizsgálatát
8. A teljes indukció olyan érvelés, amely feltételezi:
- egy végtelen számú esettel rendelkező osztályt
 - a premisszákhöz képest kiterjesztett jellegű konklúziót
 - valószínű jellegű konklúziót
 - biztos jellegű konklúziót
9. A tartalom a fogalom azon szerkezeti eleme, amely:
- egy tárgyszót képező tárgyak összességére vonatkozik
 - egy tárgyszó tárgyaira jellemző tulajdonságaira vonatkozik
 - a fogalmat kifejező szóra vagy szócsoporthoz utal
 - a fogalom ontológiai összetevőjét képezi
10. A *Minden ember a boldogságra törekszik* kijelentés:
- részlegesen állító
 - részlegesen tagadó
 - egyetemesen állító
 - egyetemesen tagadó

20 pont

B. Adottak az A, B, C és D fogalmak: az A fogalom a B fogalomnak az alárendeltje, a C fogalom metsző viszonyban áll az A fogalommal, a B fogalomnak a fajfogalma és a D fogalomnak a fölérendeltje; ugyanakkor a D fogalom ellentétes viszonyban áll az A fogalommal.

- Ábrázoljátok az Euler-módszer segítségével egyetlen diagramon belül a négy fogalom közti logikai viszonyt. **4 pont**
- Az A, B, C és D fogalmak közti viszonyok alapján állapítsátok meg, hogy az alábbi kijelentések közül melyik igaz és melyik hamis (jelöljétek **I**-vel az igaz és **H**-val a hamis kijelentéseket):
 - Minden B (van) A.
 - Némely C (van) B.
 - Némely A (van) D.
 - Egyetlen B sem D.
 - Minden D (van) C.
 - Egyetlen A sem C.

6 pont

II. TÉTEL

(30 pont)

Adottak a következő kijelentések:

- Egyetlen hazug személyt sem értékel a környezete.*
- Némely emlős húsevő.*
- Minden serdülő álmódzó.*
- Némely állati jog nem tiszteletben tartott érték.*

- A.** Szögezzétek le az 1-es és a 4-es kijelentéseknek megfelelő logikai formulákat! **2 pont**
- B.** Szerkesszétek meg természetes és formális nyelven egyaránt az 1-es kijelentés ellentétét, a 2-es kijelentés alárendelt ellentétét, a 3-as kijelentés ellentmondóját és a 4-es kijelentés fölérendeltjét. **8 pont**
- C.** Alkalmazzátok a megfordítás és az átalakítás műveleteit a 2-es és a 3-as kijelentésekre, létrehozva ezek helyes megfordítottját és átalakítottját formális, valamint természetes nyelven egyaránt. **8 pont**

D. Alkossátok meg a formális és természetes nyelven egyaránt az 1-es kijelentés megfordítottjának az átalakítottját. **4 pont**

E. Két tanuló, X és Y, a következőképpen vélekedik:

X: *Ha egyetlen komoly kutató sem előítéletes személy, akkor némely előítéletes személy nem komoly kutató.*

Y: *Mivel minden ember tökéletesíthető lény, ezért minden tökéletesíthető lény ember.*

A fenti helyzetből kiindulva:

- a. vázoljátok formális nyelven a két tanuló vélekedését; **4 pont**
b. pontosítsátok a formalizált következtetések logikai helyességét/helytelenségét. **4 pont**

III. TÉTEL

(30 pont)

A. Adott a következő két szillogisztikus módozat: eae-2, aai-4.

1. Írjátok le mindkét szillogisztikus módozatnak megfelelő következtetési sémát, és alkossatok természetes nyelven egy szillogizmust, amely megfelel a fenti következtetési sémák valamelyikének. **8 pont**

2. Ellenőrizték a Venn-diagram segítségével mindkét szillogisztikus módozat érvényességét, megállapítva, hogy milyen döntésre jutottatok. **6 pont**

B. Alkossatok, formális és természetes nyelvezetben egyaránt, egy érvényes szillogizmust, amelynek alapján igazoljátok a következő kijelentést: *Némely húsevő állat madár.* **6 pont**

C. Adott a következő szillogizmus: *Némely udvarias ember pontos, ezért minden másokat tisztelő személy udvarias ember, míg némely pontos másokat tisztelő személy.*

a. Pontosítsátok az adott szillogizmus alsó fogalmát. **2 pont**

b. Nevezzétek meg természetes nyelven az adott szillogizmus felső premisszáját. **2 pont**

D. Adott az alábbi meghatározás:

A filozófia olyan emberi foglalatosság, amely se nem művészet, se nem tudomány.

a. Szögezzetek le egyet a meghatározás szabályai közül, amelyet a fentebb adott meghatározás megsért! **2 pont**

b. Említsetek meg egy másik, a meghatározás helyességét befolyásoló szabályt, amely különbözik az a. pontban megállapítottól, továbbá szerkesszettek egy olyan meghatározást, amelynek meghatározandó fogalma a „filozófia”, és amely sérti az említett szabályt! **4 pont**